

Lietuvos bibliotekų kompiuterizavimas: bibliotekų susivienijimas - politika ir problemos

Vladas BULAVAS

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Gedimino pr. 51, 2600 Vilnius, e-mail: vl.bula@rc.lrs.lt

Vakarų šalių bibliotekų problemos, pavėlavusios ne mažiau kaip dvidešimt metų, iškilo ir Baltijos šalių bibliotekoms. Iš jų viena svarbiausių - modernios kompiuterinės technologijos diegimas visų lygių bibliotekose.

Vienok atsilikusi technologinė bazė, lyginant su Vakarų šalimis, netrukdyt šios srities entuziastams pradėti planuoti, projektuoti bei diegti pirmąsias automatizuotas bibliotekines sistemas.

Devintojo dešimtmečio pradžioje Lietuvos nacionalinėje bibliotekoje iš esmės susidomėta bibliotekų kompiuterizavimu. Pasitelkus Centrinės statistikos valdybos Skaičiavimo centro specialistus buvo atlikti projektavimo darbai ir išanalizuotos bibliotekos technologinių procesų kompiuterizavimo galimybės. Buvo numatyta panaudoti Centrinės statistikos valdybos Kolektyvinio naudojimo skaičiavimo centro vieningos sistemos kompiuterius ir įsteigti Lietuvos nacionalinėje bibliotekoje abonentinį punktą. Pradėjus eksperimentinį elektroninio katalogo formavimą susidurta su CDS/ISIS programinės įrangos trūkumais, informacijos perdavimo ir jos gavimo techniniais sunkumais. Tuo metu pasirodę personaliniai kompiuteriai priverstė suabejoti pasirinktos automatizacijos perspektyvomis. Po 1990 m. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka įsigijo pirmuosius IBM suderinamus personalinius kompiuterius, pradėjo kurti automatizuotas darbo vietas bei kompiuterinį tinklą. Vietoje naudoto bibliografiniam aprašui MEKOF (Международный единый коммуникативный формат) pradėtas naudoti UNIMARC formatas. 1993 m. pradėta rengti ir įdiegta programinė įranga kompiuteriniam bibliotekos katalogui ELKAT, o 1995 m. - UNIKAT, leidžianti kataloguoti visų rūšių dokumentus UNIMARC formatu. Nuo 1993 m. bibliotekoje pradėtas einamojo spaudos srauto katalogavimas, ir šiuo metu bibliotekos kompiuteriniame kataloge jau yra beveik 80 tūkst. bibliografinių įrašų. Taip pat pradėta diegti dalykinių rubrikų duomenų bazė, leidžianti pagerinti informacijos paieškos kompiuteriniame kataloge kokybę ir tikslumą. Kuriamą autorizuotų įrašų bazę UNIMARC/Authorities formatu.

Įsigijus JAV Kongreso bibliotekos Pro-Cite programinę įrangą ir kiti bibliotekos padaliniai pradėjo kurti vie-

tinės bibliografinių įrašų duomenų bazes: Vadovybės informavimo skyrius kuria Seimui skirtą periodinės spaudos bei teminės informacijos duomenų bazę, Informacijos centras - Europos Sąjungos bei kitų tarptautinių organizacijų dokumentų duomenų bazę, suvestinio užsienio periodinių leidinių katalogo duomenų bazę. Bibliografijos ir knygotyros centras 1995 m. "Bibliografijos žinias" pradėjo rengti taip pat su šios programinės įrangos pagalba, taip išsprendęs analizinės informacijos iš Lietuvos einamosios periodikos operatyvaus perdavimo Informacijos centrui skaitytojų aptarnavimo reikalams kompiuterine forma problemą. Bibliotekos duomenų bazėse šiuo metu sukaupta per 120 tūkst. analizinių bibliografinių įrašų.

Dešimtajame dešimtmetyje kitose Lietuvos bibliotekose taip pat pradėti kompiuterizavimo darbai: Vilniaus universiteto biblioteka kompiuteriniam katalogui sudaryti panaudojo Norvegijos dovanotą Norsk-Data skaičiavimo mašiną ir adaptavo programinę įrangą BIBLIO. Kauno medicinos akademijos ir Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos įsigijo latvių parengtą programinę įrangą ALISE ir pritaikė ją savo reikmėms. Kauno technologijos ir Vytauto Didžiojo universitetų bibliotekos įsigijo ir naudoja DANTEK firmos parengtą programinę įrangą CICERO. Lietuvos technikos biblioteka katalogavimui ir informacijos paieškai naudoja CDS/ISIS. Kitos bibliotekos bando kurti savas programines įrangas (Vilniaus technikos universiteto, Lietuvos policijos akademijos, Vilniaus pedagoginio universiteto) arba taiko Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos parengtą UNIKAT programinę įrangą.

Lietuvos bibliotekų kompiuteriniuose kataloguose 1995 m. pabaigoje buvo sukaupta per 285 tūkst. bibliografinių įrašų, iš jų Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje - 195 tūkst.

Nemažai Lietuvos bibliotekų įsigijo ir naudoja dalykinių rubrikų duomenų bazę (Kauno technologijos universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto, Vilniaus pedagoginio universiteto, Klaipėdos universiteto, Lietuvos policijos akademijos bibliotekos).

Kitose Baltijos šalyse taip pat pradėti bibliotekų automatizavimo darbai. Entuziazmas bei Vakarų šalių parama

sudarė sąlygas pasiekti šioje srityje nemažų laimėjimų. Lietuvoje, kaip ir kitose Baltijos šalyse, išikūrus Atviros visuomenės fondams, buvo pradėtos remti šių šalių bibliotekų plėtros programos. Skandinavijos šalys kai kurioms bibliotekoms pateikė techninę bei programinę įrangą. JAV Kongresas, remdamas Baltijos šalių Parlamentų informacijos tarnybas, dalį kompiuterinės technikos padovanojo Lietuvos, Latvijos ir Estijos nacionalinėms bibliotekoms. 1992 m. NORDINFO skyrė lėšų kompiuterinių tinklų kūrimo pradžia nacionalinėse bibliotekose. Ši parama bei pačių bibliotekų lėšos sudarė sąlygas vykdyti automatizavimo darbus, pavyzdžiui, Rygos universitete surašyta programinė įranga ALISE pritaikyta UKMARC formatui. Nuo 1992 m. minėtos bibliotekos kataloge įvesta per 80 tūkst. įrašų. Nors ALISE ir apima pagrindinius bibliotekos technologinius procesus, bet dėl įvairių priežasčių nelabai sėkmingai diegiama kitose aštuoniose Latvijos bei Estijos bibliotekose.

Latvijos mokslų akademijos biblioteka įsigijo prancūzų sistemą LIBER, kuri, deja, kelia bibliotekai daug rūpestių, nes yra nepaslanke ir nepritaikyta darbui keliomis kalbomis. Šioje bibliotekoje intensyviai kuriamas bibliotekos kompiuterinis tinklas bei visateksčių dokumentų duomenų bazė, įdiegtas CD-ROM tinklas.

Estijos nacionalinėje bibliotekoje nelabai sėkmingai pradėta Suomijos viešųjų bibliotekų naudojamo programinio paketo KIRI adaptacija, ir todėl biblioteka šiuo metu ieško geresnės sistemos.

Latvijos nacionalinė biblioteka įsigijo VTLS svarbiausius modulius ir pradėjo diegti kompiuterizuotą katalogavimą, serialinių leidinių apskaitą bei skaitytojų bibliotekinių ir informacinių aprūpinimą.

Lietuvos, kaip ir kitų Baltijos šalių, bibliotekų kompiuterizavimo pagrindinė kliūtis - lėšų trūkumas. Nepaisant reklamos, programa Lietuva-2000 nefinansuojama, Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema (LIBIS), kaip sudėtinė jos dalis, valstybinės paramos iki šiol praktiškai negavo (tik 1995 m. pabaigoje Kultūros ministerija skyrė Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai lėšų LIBIS projektavimui).

Pagrindinis lėšų šaltinis bibliotekoms kompiuterizuoti Lietuvoje buvo bibliotekų vidinės lėšos bei įvairūs visuomenės fondai ir užsienio valstybių parama.

Atviros Lietuvos fondas 1993 m. pradėjo remti bibliotekų programas Lietuvoje. Parengtoje ir ekspertų pritaroje programoje pagrindinis dėmesys buvo skirtas teisinių bei normatyvinių bibliotekų veiklos dokumentų ir mokslinių bibliotekų integruotos informacinės sistemos sukūrimui. Minėtoje programoje pagrindinės Lietuvos mokslinės, universitetų bei kitų aukštųjų mokyklų ir 5 didžiųjų Lietuvos miestų viešosios bibliotekos, remiamos Atviros Lietuvos fondo, ketino:

1. Sukurti ir įdiegti integruotą informacinę mokslinių bibliotekų sistemą bibliografinės ir faktografinės informacijos kompiuterizuotam užsakymui, tvarkymui, paieškai bei šių bibliotekų skaitytojų aptarnavimui ir bibliotekų valdymui;

2. Sukurti ir įdiegti integruotą nacionalinės bibliografijos rengimo ir nacionalinės spaudos centralizuoto katalogavimo sistemą;

3. Sukurti nacionalinės bibliografijos duomenų bazę kompiuterine forma bei CD-ROM;

4. Sukurti suvestinius Lietuvos mokslinėse bibliotekose gaunamų užsienio knygų, periodinių bei tęstinių leidinių katalogus kompiuterine ir spausdinta forma.

Šiems darbams atlikti buvo apskaičiuotos reikalingos lėšos sudariusios per 5 mln. JAV dolerių, iš jų 2 mln. JAV dolerių techninei įrangai, 2 mln. JAV dolerių programinei įrangai, 1 mln. dolerių sistemų adaptavimui, personalo mokymui. Be to, buvo manoma, kad sistemos projektavimas kainuotų apie 25 tūkst. JAV dolerių.

Dar buvo numatyta, kad teisiniams bei normatyviniams Lietuvos bibliotekininkystės dokumentams (standartams, taisyklėms, formatams, rubrikynams, terminų žodynams, UDK lentelėms mokslinėms bibliotekoms ir kt.) parengti ir išleisti reikės apie 0,5 mln. JAV dolerių.

Dabar, skaičiuodami LIBIS projekto realizavimo išlaidas, gauname panašius skaičius (apie 21,9 mln. litų). Gaila, kad G. Soroso fondas, 1994 m. skyręs nemažai lėšų bibliotekinėms programoms automatizacijos srityje remti, 1995 m. susikoncentravo savo paties informacinių struktūrų Baltijos šalyse organizavimui, o mokslinių bibliotekų automatizavimui šiose šalyse lėšų beveik nebeskyrė. Tačiau Lietuvos specialistai, remiami Atviros Lietuvos fondo, spėjo parengti pagrindinius planuotus normatyvinius dokumentus: UNIMARC formato vertimą į lietuvių kalbą, dalykinių rubrikų katalogą, išversti į lietuvių kalbą ISBD. Taip pat išleista studija "Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema"² lietuvių kalba bei "Lithuanian Integrated Library Information System"³ anglų kalba.

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos lėšomis rengiami bibliotekininkystės, bibliografijos bei leidybos terminų žodynai, verčiamos ir adaptuojamos Lietuvai UDK lentelės mokslinėms bibliotekoms, rengiamos katalogavimo taisyklės. Visa tai yra geras pagrindas toliau kurti LIBIS.

1993 m. liepos 8 d. bibliotekų kompiuterizacijai paspartinti įsteigtas Lietuvos mokslinių bibliotekų susivienijimas (LMBS)⁴. Pagrindinis LMBS tikslas - paspartinti integralios bibliotekų informacijos sistemos sukūrimą:

- diegti bibliotekose modernią informacinę technologiją;
- gerinti priėjimą prie katalogų bei kartotekų, greičinti ir plėsti pirminių dokumentų bibliotekose ir per TBA naudojimą;
- stiprinti kooperavimą ir darbo pasidalijimą tarp Lietuvos ir užsienio bibliotekų;
- koordinuoti bibliotekų kompleksavimą ir kitas veiklos sritis;
- taikyti naujas technologijas vertingų dokumentų fondu apsaugai.

Sutarta, kad nacionalinė mokslinių bibliotekų informacinė sistema bus kuriama kaip integruota bei koope-

ruota sistema, besiremianti darbo pasidalijimu katalogavimo bei bibliografinių duomenų bazių kūrimo srityse ir centralizuotai rengs nacionalinius normatyvinius dokumentus.

Taip pat buvo suformuluoti LIBIS reikalavimai:

- sistema turi būti atvira, jos resursai prieinami visiems skaitytojams ir institucijoms;
- sistema turi vadovautis tarptautiniais normatyviniais dokumentais (UNIMARC, ISBD, ISO/CCL, ISO raidžių rinkiniai ir t.t.);
- turi būti garantuotas tarptautinis komunikatyvinio formato naudojimas įrašų importui-eksportui;
- sistema turi naudoti standartinius telefono ir viešojo naudojimo duomenų perdavimo tinklus.

LMBS narės įsipareigojo kooperuotis, rengiant programinę bei techninę sistemos įrangą.

Integrali sistema pradedama kurti nuo suvestinio katalogo, kaip pagrindinio posisteminio, kuris bus paskirstyto katalogavimo pagrindu. Suvestinio katalogo informacijos masyvą sudarys valstybinės bei užsienio spaudos bibliografiniai ir autorizuoti įrašai.

Numatomi kiti integralios sistemos posistemiai:

- retrospektyviosios konversijos posistemis, įskaitant nacionalinės bibliografijos duomenų bazės CD-ROM forma išleidimą;
- OPAC (dialoginis viešojo naudojimo katalogas) skaitytojams Lietuvoje ir užsienyje;
- kompleksavimo, skaitytojų aptarnavimo, TBA ir kt. posistemiai.

Sutartį pasirašiusios 8 bibliotekos nutarė neriboti LMBS apimties ir leisti į sistemą jungtis kitoms Lietuvos mokslinėms bibliotekoms bei informacijos įstaigoms. Buvo pabrėžta, kad sutartį pasirašiusios LMBS narės turės lengvatų naudojantis informaciniais ir techniniais sutartyje dalyvaujančių bibliotekų bei informacijos įstaigų resursais.

Dabar LMBS sudaro jau 17 bibliotekų ir artimiausiu metu jis dar gali pasipildyti.

Svarbiausias LMBS uždavinys - LIBIS projektavimo organizavimas.

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos iniciatyva buvo išleistas kultūros ministro 1995 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 314, kuriuo nutarta kurti šalyje LIBIS, nustatytas jos kūrimo eiliškumas. Biblioteka buvo įpareigota organizuoti ir koordinuoti LIBIS kūrimą. Kartu šiuo dokumentu Kultūros ministerija, vykdydama Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymo nuostatas dėl vieningo Respublikos bibliotekų fondo (20 str.) ir valstybinių bibliotekų veiklos koordinavimo (27 str. 9 skirsnis), įsipareigojo skirti lėšų LIBIS projektavimui bei diegimui Kultūros ministerijos reguliavimo sferai priklausančiose bibliotekose (Nacionalinėje ir apskričių bei rajonų viešosiose bibliotekose).

Vykdamas minėtą kultūros ministro įsakymą, buvo paskirtas LIBIS vadovas ir sudaryta LIBIS valdyba, atsiskaitanti LMBS, tačiau savarankiškai organizuojanti LIBIS

kūrimo darbus, pateikianti LMBS tvirtinti tik strateginius sprendimus⁵.

LIBIS 1995 m. spalio 2 d. paskelbtą projektuotojo konkursą laimėjo Kauno technologijos universiteto projektuotojų grupė, kuri 1995 m. pabaigoje pradėjo rengti integralios sistemos techninę užduotį ir eskizinį projektą. Projekto techninė užduotis aprobuota LIBIS valdyboje, suderinta su Ryšių ir informatikos bei Kultūros ministerijomis.

1996 m. kovo 1 d. buvo paskelbtas tarptautinis konkursas LIBIS techninei bei programinei įrangai. Dalyvauti konkurse norėjo 11 firmų ir bendrovių, iš jų tokios pasaulyje žinomos firmos kaip VTLS, ALEPH, HP, MOTOROLA ir kt. Pasiūlymai buvo pateikti tiek kompleksiniam LIBIS kūrimui, tiek ir atskirai programinei ar techninei įrangai, sistemai įdiegti ar palaikyti.

LIBIS projektą numatoma realizuoti trimis etapais:

- I etapas - 16-oje bibliotekų: Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, 14-oje mokslinių bibliotekų ir Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje - LMBS narių - sukuriama bei įdiegiama automatizuota bibliotekų informacijos sistema (ABIS) bei LIBIS operatorinis centras (1997-1998 m.);

- II etapas - 9-ose Lietuvos apskrityse (išskyrus Kauno, kuri yra I etapo) viešosiose bibliotekose ir 7-ose likusiose aukštųjų mokyklų bibliotekose sukuriama bei įdiegiama ABIS ir įtraukiama į LIBIS (1997-1999 m.).

- III etapas - 44-ose Lietuvos rajonų ir miestų savivaldybių bei kurortų viešosiose bibliotekose sukuriama bei įdiegiama ABIS ir įtraukiama į LIBIS (1997-2000 m.).

Artimiausias LMBS uždavinys yra parinkti ir suderinti tolesnę LIBIS kūrimo ir diegimo strategiją. Tuo tikslu pirmiausia reikia:

1. Rasti LIBIS finansavimo šaltinius, iš kurių galimi:

- 1.1. Lietuvos Vyriausybės programa bibliotekų kompleksiniam modernizavimui arba tik kompiuterizavimui;
- 1.2. Tarptautiniai fondai, remiantys bibliotekų kompiuterizavimą, tokie kaip A.W. Mellon ar G. Soroso.
- 1.3. Tarptautinės organizacijos ir jų remiamos programos, tokios kaip UNESCO, Europos Sąjunga ir Europos Taryba;
- 1.4. Informacijos firmos, norinčios įsitvirtinti Lietuvoje bei kitose Baltijos šalyse ir galinčios suteikti lengvatinių kreditų LIBIS kūrimui;
- 1.5. Firmos, lizingo būdu galinčios pateikti LIBIS techninę įrangą;
- 1.6. Žinybų, universitetų bei savarankiškų bibliotekų lėšos ir kt.

2. ABIS diegti bibliotekose turi būti sukurtos specialios grupės, o Lietuvoje - specializuota organizacija, atsakinga už LIBIS diegimą, pritaikymą, personalo mokymą, duomenų apdorojimą, technikos ir programinės įrangos palaikymą. Tai gali būti vykdoma LMBS remiant arba LIBIS diegiančią užsienio firmą (jeigu tokia būtų pasirinkta), arba organizuojant specialią tarnybą LIBIS Lietuvoje diegti ir aptarnauti. Aišku, tai priklausys nuo firmos ir LIBIS finansinių galimybių. Mums priimtinesnis būtų

antras variantas, nes toje tarnyboje galėtų būti sutelkti gerai apmokami Lietuvos specialistai. Taip būtų taupomas laikas ir lėšos. Jau dabar Lietuvoje egzistuoja didžiųjų užsienio kompiuterinių kompanijų dukterinės arba atstovaujantios firmos (MOTOROLA, IBM, HP ir kt.).

Personalui mokyti LIBIS kūrėjai turi skirti ypatingą dėmesį. Bibliotekos patyrė, kad be kvalifikuoto personalo kompiuterizavimo procesas gali būti sukompromituotas iš pat pradžių. Lietuvoje bei kitose Baltijos šalyse, kur kompiuteriai pasirodė palyginti vėlai, bibliotekose dirba nemažai vyresnės kartos specialistų, kurie studijuodami bibliotekininkystę, neturėjo sąlygų susipažinti su moderniomis kompiuterinėmis technologijomis. Diegiant kompiuterius bibliotekose, dažnai šiems darbuotojams reikia nugalėti tam tikrą psichologinį barjerą, nepasitikėjimą savo jėgomis, baimę prarasti darbą ir pan. Bibliotekos adaptacijos naujoms darbo sąlygoms periodas kartais užtrunka keletą metų. Todėl, dar prieš įsigyjant pirmuosius kompiuterius, bibliotekos administracija turi pasirūpinti, personalo pradiniu mokymu darbu su kompiuteriais. Jaunesnioji specialistų karta mokoma jei ne vidurinėje, tai aukštojoje mokykloje. Vėliau jie mokomi diegti konkrečias bibliotekines sistemas. Tad sutartyje su firma numatomos lėšos specialioms kursams bei stažuotėms.

Bibliotekinių procesų kompiuterizavimui reikalingas tinkamas bibliotekų pasirengimas. Dažniausiai tai susiję su bibliotekinių procesų ir net bibliotekų struktūros pertvarkymu, darbo vietų ir darbuotojų funkcijų nagrinėjimu bei reorganizavimu. ABIS kurti, diegti ir eksploatuoti būtinas specialus personalas: turi būti direktoriaus pavaduotojas kompiuterizavimui, taip pat sukurtas ABIS padalinys. Be to, kiekviename skyriuje susijusiame su kompiuterizacija, turi būti darbuotojas, atsakingas už ABIS diegimą.

LIBIS bendrasistemiams uždaviniams spręsti Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekoje ir Kauno technologijos universiteto Skaičiavimo centre bus įkurti specialūs padaliniai, organizuojantys LIBIS operatorinių centrų darbą, t.y. duomenų į suvestinį LIBIS katalogą įvedimą, apdorojimą, saugojimą, panaudojimą. Be to, LIBIS operatorinis centras ateityje galės talkininkauti bibliotekoms konvertuojant jų katalogus į kompiuterinę formą, organizuojant TBA paslaugas, kuriant visateksčių dokumentų duomenų bazes. Jau dabar, projekto rengimo metu, reikia išspręsti duomenų naudojimo, saugos, autorių teisių ir kitus LIBIS organizacinius bei teisinius klausimus.

Prasidėjo mokslinių bibliotekų konsorciūmų kūrimas 1994 m. Estijoje ir Latvijoje. Paaiškėjus A.W. Mellono fondo planams Baltijos šalyse, nutarta stiprinti Baltijos šalių mokslinių bibliotekų bendradarbiavimą centralizuoto katalogavimo, Baltijos šalyse gaunamos Vakarų šalių literatūros suvestinių katalogų sudarymo, nacionalinės bibliografijos bei kitose srityse. Pradėta kalbėti apie bendrus

principus, kuriant ABIS atskirose bibliotekose bei Baltijos šalyse, tartasi dėl bibliotekų valdymo principų modernizavimo, bibliotekų deideologizavimo. 1995 m. kovo 2 d. Taline Lietuvos mokslinių bibliotekų ir Estijos bibliotekų konsorciūmai bei Latvijos bibliotekų darbo grupė pasirašė protokolą dėl bendros strategijos diegiant informacines technologijas šiame regione. Juo ketinama kurti Baltijos šalių bibliotekų konsorciūmą bendriems tikslams realizuoti ir steigti koordinacinę valdybą. UNIMARC formatas priimtas kaip mainų formatas šiame regione. Informacinės sistemos įrangą sutarta pasirinkti konkursine tvarka.

Pagrindinės Baltijos šalių bibliotekų tinklo sudėtinės dalys bus:

- kiekvienos dalyvaujančios bibliotekos dialoginis katalogas ir šalių suvestiniai dialoginiai katalogai (einamieji ir retrospektyvieji);

- Baltijos šalių suvestinis dialoginis katalogas;

- išsamus šalių leidybinės produkcijos bibliografinių duomenų bankas (einamosios ir retrospektyviosios bibliografijos), platinimas dialogo režimu, o vėliau ir CD-ROM;

- duomenų bazių sistema, kartu su katalogų bei duomenų bazių valdymo mazgais;

- komplektavimo, serialinių leidinių kontrolės, skaitytojų aptarnavimo, TBA, visateksčių dokumentų perdavimo, saugojimo, ir kt. sudėtinės dalys.

Baltijos šalių mokslinių bibliotekų bendradarbiavimą kompiuterizacijos srityje skatina ne tik senos bendradarbiavimo tradicijos, bet ir noras bendromis pastangomis greičiau integruotis į Vakarų bibliotekų tinklus, įsitraukti į jau egzistuojantį darbo pasidalijimą tarp bibliotekų ir kooperavimo procesus (OCLC, PICA ir kt.). Bendromis programomis, jungiančiomis Baltijos bibliotekų būsimą konsorciūmą bibliotekas, tikimasi didesnio tarptautinių fondų dėmesio bei paramos. A.W. Mellono fondo pavedimu 1995 m. atlikta Baltijos mokslinių bibliotekų ir apskritai ekonominės ir politinės padėties studija teikia tam vilčių. Šio fondo bibliotekinių programų eksperto prof. R.E. Quandt bei kitų žymių Vakarų bibliotekininkystės specialistų kartu su Baltijos ir Šiaurės šalių politikais dalyvavimas NORDINFO organizuotame seminare Taline 1996 m. balandžio 25-26 d. bibliotekų politikos klausimais, manyčiau, turės didelės įtakos Baltijos šalių bibliotekų automatizavimui bei modernizavimui.

¹ Quandt R.E. Report on Baltics. - Princeton, NJ, April 17, 1995. - 99 p. - Rankraštis.

² Bulavas V., Gudauskas R., Varnienė R. Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema. - Vilnius, 1994. - 50 p.

³ Bulavas V., Varnienė R. Lithuanian Integrated Library Information System. - Vilnius, 1995. - 35 p.

⁴ Lietuvos mokslinių bibliotekų sutartis. - 1993 07 08.

⁵ LIBIS valdybos nuostatai. - 1994 10 04.

Summary

Computerization of Lithuanian Libraries: Library Consortium - Politics and Problems

Vladas BULAVAS

The problems of the libraries of Western countries, though rather belated - almost after 20 years, started facing the libraries of the Baltic countries. The most significant are the implementation of the modern computing machinery in all types of library systems and related to the realization of this task difficulties.

Computerization in the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania commenced at the beginning of the ninth decade, when the unified computerized systems and CDS/ISIS software was set up, which eventually has proven to be not effective. In 1993, the software ELKAT has been created at the library, which enabled to catalogue the documents in the UNIMARC format. Presently, the online catalogue comprises almost 80 000 bibliographic records.

Since the tenth decade, other Lithuanian libraries also started promoting computerization. Vilnius University Library, Kaunas Academy of Medicine Library, Library of the Kaunas University of Technology, Vytautas Magnus University Library, after acquiring different software began to create their own online catalogues.

Aiming to pursue their objectives in the field of automation and to achieve co-ordination in acquisition, five major Lithuanian libraries signed a co-operative agree-

ment for consolidating their efforts to accelerate automation. Based on this agreement, on July 8, 1993 a Consortium of Lithuanian Research Libraries has been established.

The main goal of the Consortium became the creation of the Lithuanian Integrated Library Information System (LIBIS). It was agreed that the system would be implemented as an integrated and co-operative system, based on a labour sharing approach in the spheres of cataloguing of the publications and formation of the databases.

The establishment of the Consortium of the Lithuanian Research Libraries resulted in the agreement between the libraries for the necessity of using the international standards and following the structural design of the LIBIS project. The project was prepared by the programmers of the specialized technical group of the Kaunas University of Technology, who won the competitive contest and also, employing the joint efforts of the specialists of the National Library.

The project specifies the organizational-functional structure of LIBIS, its juncture in the INTERNET, better information supply of the users, exchange of bibliographic databases with other countries.